

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний технічний університет
імені Івана Пулюя

Кафедра менеджменту
інноваційної діяльності
та підприємництва

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
ТА ЗАВДАННЯ**

до практичних занять і самостійної роботи з дисципліни

**ІНСТИТУЦІЙНЕ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ**

для студентів усіх форм навчання
спеціальності 8.18010012
«Управління інноваційною діяльністю»

Тернопіль – 2015

ЛІТЕРАТУРА

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНА

Владимир О. М. Методичні вказівки та завдання для практичних занять і самостійної роботи з дисципліни “Інституційне забезпечення інноваційної діяльності” для студентів усіх форм навчання спеціальності 8.18010012 «Управління інноваційною діяльністю» / О. М. Владимир. – Тернопіль, ТНТУ ім. Івана Пулюя, 2015. – 52 с.

Методичні вказівки та завдання для практичних занять і самостійної роботи містять вступ, тематичний план, зміст дисципліни “Інституційне забезпечення інноваційної діяльності”, плани практичних занять (теми рефератів, питання для самоконтролю), методичні вказівки до виконання самостійної роботи, питання для самостійного вивчення, зразок тестів модульного контролю, методичні вказівки до виконання контрольної роботи, варіанти контрольних робіт, перелік питань, що виносяться на залік, а також список рекомендованої літератури.

Укладач: к.е.н., доц. Владимир Ольга Михайлівна

Рецензент: д.е.н., проф. Андрушків. Б. М.

Розглянуто й затверджено на засіданні кафедри менеджменту інноваційної діяльності та підприємництва. Протокол № 1 від 27 серпня 2015 р.

Схвалено й рекомендовано до друку методичною комісією факультету управління та бізнесу у виробництві. Протокол № 4 від 16 листопада 2015 р.

ВСТУП

Нині актуальним є питання розбудови адекватного для розвитку інноваційного підприємництва організаційно-правового середовища в з метою підвищення ефективності його функціонування. За відсутності відповідного інституційного забезпечення виникають проблеми, пов'язані з розподілом прав власності та боротьбою за контроль над підприємствами, що призводить до прискорення економічного спаду в умовах невизначеності.

Прискорення господарського розвитку за останні 20 років не рівнозначне прискореному якісному зростанню ВВП. Прискорити трансформацію економіки країни, її стабілізацію та зростання можна шляхом подальших економічних змін на інноваційних засадах. Першочерговою є необхідність підвищення відповідальності органів, причетних до роздержавлення і приватизації державного майна і забезпечення дійового контролю за виконанням законодавства у цій сфері. Необхідним є запровадження дієвого механізму підвищення ефективності функціонування підприємництва в умовах ринкової трансформації економіки шляхом формування надійного та якісно функціонуючого інституційного забезпеченні інноваційної діяльності.

Ефективність роботи інститутів на всіх рівнях потребує розв'язання ряду першочергових завдань, зокрема: розробки єдиного методологічного підходу до здійснення приватизації державного майна; забезпечення цілісної системи економічних, правових та організаційних засад функціонування інституційного середовища; запровадження стимулюючого механізму довгострокового і середньострокового кредитування недержавних підприємств, особливо у виробничому секторі економіки. За цих умов може бути забезпечене подальше нарощування позитивних зрушень в економіці України та її сталий розвиток, а також створено відповідні умови для ефективного впровадження інновацій у діяльність підприємств.

Метою вивчення дисципліни «Інституційне забезпечення інноваційної діяльності» є визначення сутності, місця, ролі інституційного забезпечення у розвитку інноваційної діяльності та розкриття методичних підходів до побудови ефективної співпраці суб'єктів підприємництва з інституційним середовищем.

Предметом дисципліни є вивчення та дослідження закономірностей організації та розвитку інституційного середовища та його вплив на розвиток інноваційної діяльності підприємств.

Для досягнення поставленої мети у дисципліні поставлені такі **основні завдання**:

- з'ясувати місце дисципліни у навчальному процесі, розкрити її основну мету та визначити основні категорії інноваційної діяльності та

інституційного забезпечення;

- дати чітке уявлення про загальнотеоретичні засади інституційного забезпечення;
- ознайомити із сучасним станом розвитку інституційного середовища в Україні;
- сформувати у студентів цілісне бачення особливостей інституційного забезпечення інноваційної діяльності;
- озброїти студентів навичками і вміннями, необхідними для організації власної інноваційної справи та налагодження ефективної співпраці зі інституційним середовищем.

Методичні вказівки та завдання покликані допомогти студентам у підготовці до практичних занять та самостійної роботи з курсу «Інституційне забезпечення інноваційної діяльності». Кожна тема, яку розглянуто, містить: 1) план заняття, тобто перелік питань, які винесено для обговорення; 2) перелік тем рефератів, які дають змогу глибше ознайомитися з науковими здобутками провідних вчених-економістів та практичними результатами відомих підприємців, з'ясувати проблеми і напрями розвитку підприємництва в Україні та світі.

Дисципліна «Інституційне забезпечення інноваційної діяльності» тісно пов'язана з такими навчальними курсами, як «Менеджмент», «Інноваційний менеджмент», «Макретинг інновацій», «Підприємництво».

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
дисципліни
**«ІНСТИТУЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ»**

п/п	Змістовні модулі	Назва теми	Кількість годин			
			Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота студента	Всього
МОДУЛЬ 1. ОСНОВИ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА РОЛЬ ІНСТИТУЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ У ЇЇ РОЗВИТКУ						
.	M1	Інституційне забезпечення інноваційної діяльності. Партнерство та договірні взаємовідносини у бізнесі	1,5	1,5	2,5	5,5
.	M2	Інноваційне підприємництво і венчурний бізнес	1,5	1,5	2,5	5,5
.		Біржова справа і підприємництво.	2	2	3	7
МОДУЛЬ 2. СТРУКТУРА ІНСТИТУЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА						
.	M3	Аудиторські компанії та різновиди їх послуг. Консалтинг	1,5	1,5	2,5	5,5
.	M4	Підприємництво на ринку банківських послуг.	2	2	2,5	6,5
.		Страхові послуги у підприємницькій діяльності	1,5	1,5	3	6
РАЗОМ:			10	10	16	

ЗМІСТ
дисципліни
**«ІНСТИТУЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ»**

**Модуль 1. ОСНОВИ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА РОЛЬ
ІНСТИТУЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ У ЇЇ РОЗВИТКУ**

Змістовний модуль 1. ІНСТИТУЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ. ПАРТНЕРСТВО ТА ДОГОВІРНІ
ВЗАЄМОВІДНОСИНИ У БІЗНЕСІ

Загальна характеристика інституційного середовища та його функції. Структура інституційного середовища. Форми інноваційного співробітництва. Договірні взаємовідносини в бізнесі. Інституційне забезпечення інноваційної діяльності в Україні.

Змістовний модуль 2. ІННОВАЦІЙНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО І
ВЕНЧУРНИЙ БІЗНЕС. БІРЖОВА СПРАВА І ПІДПРИЄМНИЦТВО

Сутність та економічна роль інноваційного підприємництва. Організація інноваційного підприємництва. Венчурний бізнес. Суть, функції та види бірж. Класифікація та характеристика біржових товарів. Учасники біржових операцій

Модуль 2. СТРУКТУРА ІНСТИТУЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА

Змістовний модуль 3. АУДИТОРСЬКІ КОМПАНІЇ ТА РІЗНОВИДИ ЇХ
ПОСЛУГ. КОНСАЛТИНГ

Суть, функції та завдання аудиту. Предмет, метод і об'єкти аудиторської діяльності. Аудиторські фірми. Спілка аудиторів України. Аудиторська палата України, її повноваження. Аудиторські послуги, їх об'єкти і види. Консалтинг. Санаційний аудит

Змістовний модуль 4. ПІДПРИЄМНИЦТВО НА РИНКУ БАНКІВСЬКИХ
ПОСЛУГ. СТРАХОВІ ПОСЛУГИ У ПІДПРИЄМНИЦЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Сутність банків та їх структура. Основні види банківських операцій. Лізинг, факторинг та форфейтинг. Кредито- та платоспроможність підприємства. Сутність і функції страхування. Страхові послуги у майновому секторі підприємства. Страхування фінансових ризиків: законні механізми та тіньові схеми. Основні засади договору страхування фінансових ризиків підприємства. Умови страхування відповідальності роботодавця та виробника

ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Практичні заняття з дисципліни «Інституційне забезпечення інноваційної діяльності» проводяться для студентів денної форми навчання. Їх мета – поточна перевірка рівня засвоєння студентами навчального матеріалу з окремих навчальних елементів дисципліни, які винесені на практичні заняття, оцінка набуття майбутніми фахівцями глибоких економічних знань, формування у них нового бізнес-мислення з розкриттям підприємницького потенціалу, який повинен стати визначальним фактором розвитку вітчизняної економіки, шляхом впровадження інновацій у підприємницьку діяльність, розвитку виробництва, сприяння науково-технічного прогресу та досягнення соціально-економічного ефекту.

Крім цього, на практичних заняттях передбачається розв’язання типових завдань та проведення тестового контролю, що дозволяє здійснювати перевірку рівня засвоєння навчального матеріалу курсу.

На практичні заняття виносяться найважливіші й найскладніші питання дисципліни. При підготовці до занять потрібно передусім прочитати конспект лекцій з відповідного змістового модуля, вивчити понятійний апарат і осягнути логіку навчального матеріалу. Далі доцільно звернутися до вивчення рекомендованої літератури відповідно до конкретного змістовного модуля.

Тема 1. Інституційне забезпечення інноваційної діяльності.

Партнерство та договірні взаємовідносини у бізнесі.

1. Загальна характеристика інституційного середовища та його функції.
2. Структура інституційного середовища.
3. Форми інноваційного співробітництва. Договірні взаємовідносини в бізнесі
4. Інституційне забезпечення інноваційної діяльності в Україні.

Теми рефератів:

1. Інституційні [чинники розвитку національної економіки.](#)
2. Функціональна інфраструктура національного ринку
3. Формування інституційного середовища підприємництва в трансформаційній економіці
4. Інституційна підтримка розвитку малого підприємництва в регіоні. Інституційний аналіз економічного проекту

5. Інфраструктурне забезпечення інституційної стійкості соціально-економічної системи регіону

Теоретичні питання:

1. Які завдання і мета інституційного аналізу?
2. Оцінка зовнішніх факторів.
3. Оцінка внутрішнього середовища проекту.
4. Загальне поняття інституцій.
5. Наукові підходи у трактуванні поняття “інституція”.
6. Інституція як економічна категорія.
7. Норми і правила як базисні елементи інститутів.
8. Інституції як феномени культури.
9. Поняття інституцій, їх види та базові характеристики.
10. Економічні інститути та їх взаємозв'язки.

Тести:

1. **Завданням інституційного аналізу не є:**
  - а) виявлення й опис інституційних умов;
  - б) визначення потреби та попит на товари;
  - в) оцінка можливого впливу законів;
  - г) оцінка слабких і сильних сторін організацій, що беруть участь у проекті.
2. **До зовнішніх факторів не належать:**
  - а) організаційні фактори;
  - б) політико-правові;
  - в) економічні фактори.
3. **Організаційна структура не повинна забезпечувати:**
  - а) розподіл обов'язків;
  - б) розподіл земельної ділянки;
  - в) усунення перешкод для нормальної діяльності;
  - г) створення комунікаційної мережі.
4. **Який із принципів не належить до структурного поділу організації:**
  - а) абсолютної відповідальності;
  - б) рівня повноважень;
  - в) розподілу праці;
  - г) ефективності?
5. **До принципу кадрової політики не належить:**
  - а) принцип розподілу праці;
  - б) принцип добору кадрів;

- в) принцип оцінки менеджерів;
- г) принцип відкритого змагання.

6. Аналіз організаційної структури компанії, яка виконує проект, передбачає:

- а) оцінку відповідності типу організаційної структури вимогам реалізації проекту;
- б) оцінку нормативного забезпечення;
- в) визначення відповідності кваліфікації та досвіду керівництва компанії вимогам проекту;
- г) оцінку раціональності інформаційних потоків;
- д) оцінку можливості перерозподілу функцій і завдань між учасниками проекту.

7. Інституційний аналіз проекту:

- а) використовує нефінансові характеристики проекту для визначення рівня його привабливості;
- б) оцінює вплив проекту на середовище, в якому він реалізовуватиметься;
- в) визначає ступінь впливу зовнішнього середовища на можливість успішної реалізації проекту;
- г) визначає вплив інститутів ринкової економіки на реалізацію проекту;
- д) дає змогу розробити програми технічної допомоги для усунення чи зниження негативного впливу внутрішніх факторів, що впливають на успішність реалізації проекту.

8. Рівень нереалізованих управлінських рішень в їх загальній кількості відображається коефіцієнтом:

- а) надійності організаційної структури;
- б) оперативності організаційної структури;
- в) раціональності організаційної структури;
- г) гнучкості виробничої структури;
- д) гнучкості організаційної структури.

9. Інституційний аналіз проекту включає оцінку впливу внутрішніх факторів, у межах якого проводять:

- а) діагностику внутрішніх елементів проекту;
- б) оцінку якості менеджменту, здібностей керівництва та організації успішно реалізувати проект;
- в) розробку рекомендацій з підвищення ефективності менеджменту проекту;
- г) розробку технічної допомоги у підготовці та реалізації проекту;
- д) усі відповіді правильні;
- е) правильні відповіді а) і б).

10. Рівень централізації управління характеризує коефіцієнт:

- а) раціональності організації виробництва;

- б) надійності;
- в) оперативності організаційної структури;
- г) гнучкості виробничої структури.

Тема 2. Інноваційне підприємництво і венчурний бізнес

1. Сутність та економічна роль інноваційного підприємництва
2. Організація інноваційного підприємництва
3. Венчурний бізнес

Теми рефератів:

1. Місце та роль інновацій в системі господарювання
2. Сутність інновацій та їх класифікація
3. Характеристика етапів інноваційного процесу
4. Моделі інноваційного процесу
5. Життєвий цикл інновацій
6. Інноваційна діяльність як чинник зростання національної економіки
7. Особливості державної інноваційної політики
8. Преференції та пільги для суб'єктів інноваційної діяльності в Україні
9. Вітчизняний та зарубіжний досвід державної підтримки інноваційної діяльності
10. Сутність, визначення та взаємозв'язок інноваційної політики та стратегії підприємства

Теоретичні питання:

1. Інноваційний потенціал підприємства.
2. Управління інноваційною діяльністю підприємства.
3. Управління інвестиційним забезпеченням інноваційного розвитку підприємства.
4. Управління інноваційними проектами підприємства.
5. Формування бізнес-плану інноваційного проекту.
6. Бізнес-планування інноваційних проектів.
7. Управління інноваційною діяльністю підприємства.
8. Система показників ефективності інноваційних проектів.
9. Інноваційна стратегія підприємства.
10. Інноваційна стратегія регіону.
11. Інноваційна стратегія галузі.
12. Управління інноваційними ризиками.

- 13.Формування інноваційної політики підприємства.
- 14.Фінансове забезпечення інноваційної діяльності підприємства.
- 15.Управління інноваційними проектами.
- 16.Стратегія формування інвестиційних ресурсів щодо інноваційної діяльності підприємства.
- 17.Інноваційна активність підприємства.
- 18.Обґрунтування доцільності впровадження інноваційних проектів.
- 19.Планування інноваційної діяльності підприємства.
- 20.Вплив факторів внутрішнього середовища на інноваційний потенціал (інноваційну діяльність) підприємства.
- 21.Вплив факторів зовнішнього середовища на інноваційний потенціал (інноваційну діяльність) підприємства.

Тести:

1. Інноваційна діяльність представляє собою:

- а. діяльність в області фундаментальних досліджень;
- б. діяльність в області вивчення сильних та слабких сторін організації, можливостей та загроз із зовнішньої сторони;
- в. діяльність, направлена на використання та комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок.

2. Інноваційний процес є:

- а. складним, витратним, з низькою окупністю витрат;
- б. прогнозованим, з високою окупністю витрат;
- в. циклічним, з простою реалізацією, відрізняється низькою собівартістю;
- г. невизначеним, багатоваріантним, з високим ступенем вірогідності.

3. Інноваційний процес – це:

- а. процес освоєння продукт-інновацій;
- б. розробка, освоєння та впровадження процес-інновацій;
- в. процес розробки технічної документації інноваційного проекту;
- г. процес виявлення, розробки та доведення наукових та технічних ідей до їх комерційного використання.

4. Інноваційний потенціал організації оцінюється за наступними показниками:

- а. чисельність промислово-виробничого персоналу, вартість обігових та поза обігових активів, собівартість продукції;
- б. капітальні вкладення в основні фонди, строк окупності капітальних вкладень;
- в. тривалість виробничого циклу, обертання обігових коштів;
- г. витрати на науково-дослідницькі та досвідно-конструкторські роботи, кількість патентів, кількість науково-технічного персоналу.

5. Інноваційні інкубатори призначені для...

- а. розробки інновацій;
- б. формування інноваційних фірм;
- в. проведення фундаментальних досліджень;
- г. впровадження процес-інновацій.

6. Комерційне впровадження нової продукції чи нових засобів виробництва називається:

- а. інновація;
- б. дослідження;
- в. розробки;
- г. винаходи.

7. Державна інноваційна політика – це...

- а. сукупність науково-технічних, виробничих, фінансово-збутових та інших заходів, пов'язаних з виробництвом та просуванням на ринок нової продукції;
- б. політика, яка пов'язана з вибором пріоритетів у науці й техніці;
- в. регулювання інноваційної діяльності на рівні держави.

8. Інноваційний проект є економічно ефективним, якщо індекс рентабельності інновацій:

- а. дорівнює 0;
- б. більша ніж 0, але менше ніж 1;
- в. дорівнює 1;
- г. більше ніж 1.

9. Інноваційна стратегія венчурної фірми полягає в:

- а. мінімізації ризику;
- б. максимізації ризику;
- в. передаванні своїх розробок експлорентам, патіентам, віолентам і комутантам;
- г. розвитку консалтингу.

10. Джерелом венчурного капіталу можуть бути:

- а. вільні фінансові ресурси пенсійних, благодійних фондів;
- б. банки;
- в. страхові компанії;
- г. усі відповіді правильні.

Задачі:

Задача 1. Підприємство розглядає можливість будівництва цеху, який вироблятиме інноваційну продукцію з максимальною виробничою потужністю 1 млн.шт./рік. Виробнича потужність, починаючи з другого року, буде використовуватись на 50,65,70,75,77,80 % відповідно. Необхідні інвестиції складуть: перший рік – 11 млн.грн.; другий – 5 млн.грн.; третій рік – 2 млн.грн., з яких 4 млн .грн – витрати на основні фонди. Оптова ціна одиниці продукції 60

грн. Рентабельність продукції – 20%. Збільшення обсягів виробництва продукції дозволить знижувати її собівартість, починаючи з третього року на 2% щорічно при збереженні існуючої рентабельності. Амортизація основних фондів нараховується за залишковим методом (III гр.. основних фондів). Дисконтна ставка – 10%.

1. Визначити чистий приведений дохід та строк окупності.

2. Використовуючи вищенаведені дані , **визначити** індекс рентабельності інвестицій, внутрішню норму доходності проекту та зробити висновок про доцільність будівництва цеху.

Задача 2. Існує два варіанти реалізації інноваційного проекту при дисконтній ставці 15%.

Перший варіант – інвестиції по роках : I рік - 9,5 млн. грн., II рік – 4,5 млн. грн. Обсяг випуску інноваційної продукції – 30 тис.шт. щорічно протягом 5 років, починаючи з другого року реалізації проекту, частка чистого прибутку у грошовому потоці становить 80%, рентабельність продукції – 30 %, оптова ціна одиниці продукції – 115 грн.

Другий варіант - інвестиції по роках : I рік - 7,5 млн. грн., II рік – 3,5 млн. грн.; обсяг випуску інноваційної продукції – 136 тис.грн. щорічно протягом 5 років, починаючи з другого року реалізації проекту. Частка валового прибутку грошовому потоці 80%, рентабельність продукції за чистим прибутком – 20%, оптова ціна одиниці продукції – 195 грн.

Визначити найкращий варіант за строком окупності проекту.

Задача 3.Інвестиції за проектом такі : перший рік – 1,5 млн. грн.; другий рік – 500 тис. грн. (в тому числі вартість обладнання становить 1 млн. грн.). Ціна одиниці продукції з ПДВ становить 37,5 грн. Рентабельність продукції – 25 %. Планується, що обсяг випуску інноваційної продукції у другому році реалізації проекту досягне 100 тис. шт., і в подальшому буде зростати щорічно на 5% до 7-го року реалізації проекту включно. Амортизація нараховується за рівномірним методом (3 гр. основних фондів).

Визначити внутрішню норму доходності проекту.

Задача 4. Підприємство має 800 тис.грн. власних коштів та бажає придбати обладнання вартістю 1000 тис.грн. (без ПДВ), термін експлуатації 4 роки, дисконтна ставка 9%, нарахування амортизації відбувається рівномірно (3 гр. Основних фондів). Розглядаються 2 варіанти:

1.Фінансовий лізинг. Щорічні платежі: плата за кредит лізингодавця – 19 % ; комісійні лізингодавця – 3% ; а власні кошти розмістять на депозит під 15% річних

2.Кредит банку на відсутню частину коштів, що буде отримано під 19 % річних та буде повертатись рівними частинами з відсотками у кінці кожного року.

Визначити:

1.Доцільність використання фінансового лізингу чи отримання кредиту.

2.Термін окупності за умови отримання кредиту та грошових потоків у розмірі 360, 380, 400, 440, тис.грн. по роках реалізації проекту

Задача 5. Розробка проекту з автоматизації технологічного процесу тривала 3 роки, протягом яких було освоєно 32, 30 та 10 тис.грн. відповідно. Виготовлення і монтаж устаткування тривали 1 рік, на що було витрачено 52 тис.грн. Супутні капітальні вкладення на програмне забезпечення та інші витрати становитимуть 1,5 тис.грн щорічно. Використання даного обладнання дасть змогу вивільнити працююче обладнання на суму 34 тис.грн, 60% яке буде реалізоване за залишковою вартістю; економити 12 т сировини щорічно вартістю 1 тис.грн./т; вивільнити 8 працівників цеху, середньорічний фонд оплати праці яких складав 4600 грн; скоротити виплати лікарняних, в зв'язку зі зниженням професійних захворювань, на 1200 грн. щорічно. Термін служби нового устаткування 4 роки. Дисконтна ставка 12%.

Амортизація розраховується за рівномірним методом (3 гр. основних фондів).

Розрахувати економічну ефективність проекту.

Тема 3. Біржова справа і підприємництво.

1. Суть, функції та види бірж
2. Класифікація та характеристика біржових товарів
3. Учасники біржових операцій

Теми рефератів:

1. Роль товарної біржі у формуванні цін в Україні в умовах економічної кризи.
2. Товарний арбітраж в біржовій діяльності.
3. Особливості біржової гри – спекуляції на біржових торгах.
4. Конкурентоспроможність фондового ринку України.
5. Біржа праці як елемент інфраструктури ринку України та

перспективи її розвитку.

6. Конкурентоспроможність фондового ринку України.
7. Здійснення Інтернет-брокерського обслуговування в Україні.
8. Розвиток та становлення інститутів біржової торгівлі в Україні.

Теоретичні питання:

1. Як трактується термін "біржа" у сучасних економічних джерелах?
2. Охарактеризуйте поняття організованого ринку.
3. Дайте визначення біржовому ринку.
4. Поясніть твердження: «біржа - категорія ринку, явище економічного життя».
5. У чому полягає економічна сутність біржі?

Тести:

1. Біржа – це:

- а) об'єднання комерційних посередників;
- б) місце торгів;
- в) гуртовий ринок;
- г) усе перераховане.

2. Організований ринок характеризується:

- а) наявністю правил торгівлі, і саморегулюванням, концентрацією попиту та пропозиції;
- б) наявністю правил торгівлі;
- в) концентрацією попиту та регулюванням з боку держави пропозиції;
- г) наявністю законодавства.

3. Організаційна функція бірж полягає у:

- а) забезпеченні широкої гласності діяльності;
- б) організації біржових торгів;
- в) зборі та розповсюдженні інформації;
- г) хеджуванні.

4. Котирування – це:

- а) реєстрація біржових цін і курсів з подальшою публікацією;
- б) надання інформація про ціни зацікавленим особам;
- в) вироблення біржових стандартів;
- г) гарантування виконання біржових угод.

5. За видами біржових товарів біржі класифікують:

- а) товарні, сировинні;
- б) валютні, товарні, товарно сировинні;
- в) фондові, товарно-сировинні;

г) товарні, товарно-сировинні, фондові, валютні.

6. Певне упорядкування роботи бірж та укладення біржових угод на основі встановлених правил є:

- а) регулювання з боку біржі;
- б) регулювання інших учасників ринку;
- в) саморегулювання;
- г) регулювання біржової діяльності державою.

7. Впровадження Правил біржової торгівлі є:

- а) регулюванням біржової діяльності;
- б) законом, який регулює біржову діяльність;
- в) саморегулюванням;
- г) нормативними актами державних комісій.

8. Економічна суть біржі полягає:

- а) у концентрації попиту та пропозиції, дистрибуції товарів у просторі й часі;
- б) у реалізації власної вигоди, хеджуванні;
- в) в організації торгівлі у визначеному місці, у вказаний час із офіційним котируванням цін;
- г) в усіх вищезазначених чинниках.

9. За ступенем участі держави біржі поділяють на:

- а) державні, муніципальні;
- б) державні, регіональні;
- в) державні, приватні й змішані;
- г) міжнародні, приватні.

10. Біржа - це:

- а) постійно діючий ринок масових замінних цінностей, який функціонує за визначеними правилами, у конкретному місці та в призначений час;
- б) ринок сировинних товарів;
- в) ринок фінансових інструментів;
- г) ринок цінних паперів.

Задачі:

Задача 1. Торговець, який має довгу позицію за контрактами на срібло, вирішив ліквідувати своє зобов'язання. Що йому потрібно зробити? Вартість ф'ючерсного контракту з моменту його укладання зросла на 10 дол. Програв чи виграв торговець?

Задача 2. Визначити прибуток або збиток для торговця, який має довгу

позицію за контрактом на соєву олію, якщо ціни зросли на 0.05 дол./ фунт. Одиниця контракту – 60 000 фунтів.

Задача 3. Торговець, який має коротку позицію за контрактами на пшеницю, вирішив ліквідувати своє зобов'язання. Що йому треба зробити?

Вартість ф'ючерсного контракту з моменту його укладання знизилась на 30 дол. Програв чи виграв торговець?

Задача 4. Визначити прибуток або збиток для торговця, який має довгу позицію за контрактом на соєву олію, якщо ціни знизились з 0,321 до 0,317 дол./фунт. Одиниця контракту – 60 000 фунтів.

Задача 5. Клієнт дав доручення брокеру купити 10 червневих контрактів на золото за ціною 395 дол./ унцію. Одиниця контракту – 100 тройських унцій. Визначити вартість усієї угоди.

Тема 4. Аудиторські компанії та різновиди їх послуг. Консалтинг

1. Суть, функції та завдання аудиту
2. Предмет, метод і об'єкти аудиторської діяльності
3. Аудиторські фірми. Спілка аудиторів України. Аудиторська палата України, її повноваження.
4. Аудиторські послуги, їх об'єкти і види. Консалтинг.
5. Санаційний аудит

Теми рефератів:

1. Аудиторський контроль в системі державного фінансового контролю України.
2. Організація і правові основи роботи аудиторів з проведення аудиторських перевірок України .
3. Обов'язковий аудит як об'єкт організації та управління підприємством.
4. Особливості організації і методи проведення аудиту та судово-бухгалтерської експертизи за дорученням державних органів.
5. Види аудиту та їх інформаційна основа .
6. Внутрішній аудит та внутрішньогосподарський контроль підприємства .
7. Міжнародні та українські стандарти аудиту .

8. Взаємовідносини аудиторів з державними органами , клієнтами та третіми особами. Аудиторська таємниця.
9. Контроль якості аудиту . Помилки і ризик в аудиті.
10. Атестація та ліцензування аудиту в Україні.
11. Планування, підготовка , здійснення аудиторської перевірки і документальне оформлення її результатів .

Теоретичні питання:

- 1 Які суть та призначення санаційного аудиту?
- 2 Назвати етапи проведення санаційного аудиту.
- 3 Для чого використовується SWOT-аналіз при санаційному аудиті?
- 4 Які моменти повинен містити аудиторський висновок?
- 5 Що таке ліквідність?

Тести:

1. Термін аудит в перекладі з латинської означає:

- а) перевірка;
- б) експертиза;
- в) слухати;
- г) обстеження.

2. Батьківщиною аудиту вважають;

- а) Шотландія;
- б) Ісландія;
- в) Великобританія;
- г) Україна.

3. Термін аудит використовують в такому значенні:

- а) аудит – окремий вид підприємницької діяльності у сфері послуг економіко-правового характеру;
- б) аудит – окрема функція управління — функція незалежного фінансового контролю (експертизи);
- в) аудит – економічна наукова дисципліна, яка досліджує функціонування інституту незалежного фінансового контролю в ринковій економічній системі;
- г) все вище перераховане.

4. Аудитором може бути:

- а) фізична або юридична особа, які зареєстровані як суб'єкти підприємництва та внесені до реєстру суб'єктів аудиторської діяльності;
- б) громадянин України, який має сертифікат аудитора;
- в) обидві вище перелічені відповіді правильні;

г) громадян України, які має вищу освіту зі спеціальності «Облік та аудит».

5. Санаційний аудит - це:

а) перевірка стану ведення обліку і звітності, підтвердження достовірної інформації, наведеної у звітності, виявлення факторів порушення чинного законодавства та визначення ефективності й доцільності використання державних коштів;

б) процес, за допомогою якого компетентна незалежна особа збирає і оцінює докази для висловлювання думки щодо ефективності, економічності та досяжності запропонованого сенатором санаційного плану;

в) поглиблений аналіз фінансово-господарського стану підприємств, який здійснюється на підприємствах, що знаходяться у фінансовій кризі.

6. Хто несе відповідальність за складання санаційного плану:

а) головний бухгалтер;

б) керівництво підприємства;

в) аудиторська фірма або сертифікований аудитор, які здійснили аудиторську перевірку.

7. Аудиторські докази – це:

а) будь-яка інформація, зібрана аудитором під час перевірки, і висновки, які впливають на обґрунтування думки щодо санаційного плану;

б) первинні документи, зібрані аудитором під час перевірки, які впливають на обґрунтування думки щодо санаційного плану;

в) докази, отримані від третіх сторін та які впливають на обґрунтування думки щодо санаційного плану;

г) докази, отримані під час проведення інвентаризації активів підприємства та які впливають на обґрунтування думки щодо санаційного аудиту.

8. Санаційний аудит дає:

а) високий рівень впевненості;

б) помірний рівень впевненості;

в) низький рівень впевненості;

г) відсутність впевненості.

9. Під час оцінки санаційного плану аудитор не досліджує таку концепцію:

а) економічність;

б) ефективність;

в) досяжність;

г) результативність.

10. SWOT-аналіз при санаційному аудиті використовується для:

а) передбачення огляду сильних та слабких сторін, можливостей та загроз підприємства;

б) попереднього ознайомлення з діяльністю підприємства;

- в) попереднього ознайомлення з ризиками діяльності, що впливають на обсяги наступної перевірки;
- г) визначення слабких сторін контролю, що вказує на недостовірність показників фінансової звітності.

11. В аудиторському висновку не зазначаються:

- а) відповідальність, яку несе аудитор;
- б) безпосередні виконавці аудиту та обсяги їх робіт;
- в) обсяги та види проведених досліджень;
- г) думка про економічність, ефективність та досяжність санаційного плану.

12. Чисті активи – це:

- а) те, що має підприємство;
- б) різниця між сумарними активами та сумарними обов'язками;
- в) складається з власного капіталу та зобов'язань.

13. Санаційний аудит є дуже важливою складовою моделі санації підприємства і містить:

- а) докази, отримані під час проведення інвентаризації активів підприємства та які впливають на обґрунтування думки щодо санаційного аудиту;
- б) ідентифікацію даних, експертизу, розроблення висновків та рекомендацій;
- в) правильна відповідь відсутня.

Задачі:

Задача 1. Спрогнозувати ймовірність банкрутства підприємства на основі двофакторної моделі, якщо сума запасів і витрат становить 100 000 грн, грошові кошти та дебіторська заборгованість – 10 000 грн, довгострокові позикові кошти та інші пасиви – 40 000 грн, короткострокові пасиви – 60 000 грн, а валюта балансу – 320 000 грн.

Задача 2. Спрогнозувати ймовірність банкрутства підприємства, використовуючи Z-розрахунок Альтмана, якщо сума витрат і запасів – 200 000 грн, грошові кошти та дебіторська заборгованість – 50 000 грн, виручка від реалізації продукції – 150 000 грн, прибуток – 75 000 грн, нерозподілений прибуток – 10 000 грн., ринкова вартість всіх акцій – 500 000 грн, валюта балансу – 950 000 грн.

Задача 3. Розрахувати коефіцієнт відновлення платоспроможності за період 6 міс., якщо значення коефіцієнта поточної ліквідності на початок звітного періоду становило 1,8, а на кінець – 2,1.

Задача 4. Підприємство оголошено банкрутом. Заборгованість

кредиторам – 220 000 грн, сума активів – 180 000 грн, заборгованість із заробітної плати – 23 000 грн, плата господарському суду – 1 000 грн.

Встановити розмір платежу, який буде сплачено у другу чергу:

- а) 23 000 грн;
- б) 24 000 грн;
- в) 180 000 грн.

Задача 5. Після реалізації майна було отримано 3,2 млн грн. Вимоги двох кредиторів, не забезпечені заставою, становлять 1 млн грн та 300 000 грн.

Розрахувати, наскільки будуть задоволені дані вимоги, якщо вимоги, забезпечені заставою, становлять 1,6 млн грн, заборгованість з оплати праці – 500 000 грн, податкової заборгованості – 640 000 грн, вимоги щодо здійснення внесків трудового колективу до статутного фонду – 3,4 млн грн, витрати керуючого господарського суду, що пов'язані з утриманням і збереженням майнових активів банкрута – 70 000 грн, інші витрати з провадженням справи про банкрутство – 90 000 грн.

Задача 6. Чи обов'язкова ліквідація підприємства після задоволення вимог кредиторів, якщо після реалізації його майна було отримано 4 млн грн, а вимоги кредиторів становили:

Оплата праці – 300 тис.грн.

Податкові зобов'язання – 275 тис.грн.

Витрати, пов'язані з проведенням справи про банкрутство, – 50 тис.грн.

Кредити банків – 1,8 млн грн.

Інша заборгованість – 1,1 млн грн?

Тема 5. Підприємництво на ринку банківських послуг.

1. Сутність банків та їх структура
2. Основні види банківських операцій
3. Лізинг, факторинг та форфейтинг
4. Кредито- та платоспроможність підприємства

Теми рефератів:

1. Банківська система України: сучасний стан та перспективи розвитку.
2. Види банківських рахунків: порядок відкриття і використання коштів.

3. Організація безготівкових розрахунків у господарському обороті.
4. Організація розрахунково-касового обслуговування клієнтів.
5. Джерела формування банківських ресурсів: планування та прогнозування оптимальної структури банківських ресурсів.
6. Проблеми та перспективи розвитку іпотечного кредитування в Україні.
7. Особливості споживчого кредитування в Україні.
8. Інвестиційний кредит і його роль у розвитку економічних відносин в Україні.
9. Напрями вдосконалення методик оцінки кредитоспроможності позичальника.
10. Впровадження нових банківських операцій та банківських технологій в сучасних умовах.
11. Аналіз кредитного ринку в Україні.

Теоретичні питання:

1. У чому полягає відмінність між простим і комплексним визначенням сутності банків?
2. Які основні елементи банківської системи?
3. Які найважливіші джерела кредиту?
4. Охарактеризуйте основні форми кредиту та основні види банківського кредиту.
5. Назвіть основні види банківських вкладів.

Тести:

- 1. Сукупність кредитних відносин та інститутів, які реалізують ці відносини, – це:**
  - а) банківська система;
  - б) кредитна система;
  - в) фінансова система;
  - г) мережа банківських установ країни.
- 2. Банки, в яких активи одного виду займають більше 50 % розміру загальних активів, – це:**
  - а) фінансово нестійкі (проблемні) банки;
  - б) державні банки;
  - в) спеціалізовані банки;

г) банківські об'єднання.

3. За розміром банки в Україні згідно з класифікацією НБУ поділяються на:

а) кооперативні та ПАТ;

б) національні, міжнаціональні, місцеві (державні);

в) гуртові та роздрібні;

г) малі, середні, великі, найбільші.

4. Засновники банку, акціонери банку, який є акціонерним товариством, пайовики кооперативного банку – це:

а) учасники банку;

б) наглядова рада банку;

в) спостережна рада банку;

г) клієнти банку.

5. Банки, в яких сто відсотків статутного капіталу належать урядові України, – це:

а) фінансово стійкі банки;

б) державні банки;

в) спеціалізовані банки;

г) національні банки.

6. Документ, який видається НБУ в порядку і на умовах, визначених Законом України “Про банки і банківську діяльність”, на підставі якого банки мають право здійснювати банківську діяльність, – це:

а) грошовий документ;

б) банківський платіжний інструмент;

в) банківська ліцензія;

г) письмовий дозвіл НБУ.

7. Статутний капітал банку має бути сформований:

а) виключно шляхом грошових внесків;

б) виключно в національній валюті;

в) виключно резидентами України;

г) виключно коштами держави.

8. Згідно з діючим вітчизняним банківським законодавством банк України має право здійснювати банківську діяльність тільки:

а) після реєстрації в НБУ;

б) після отримання банківської ліцензії;

в) після розподілу повноважень;

г) після проведення установчих зборів.

9. Банк, у якому частка капіталу, що належить хоча б одному нерезиденту, перевищує 10 відсотків, вважається:

- а) філією іноземного банку;
- б) неконтрольованим банком;
- в) дочірнім банком;
- г) банком з іноземним капіталом.

10. Пряме та/або опосередковане володіння однією особою самотійно чи спільно з іншими особами 10 і більше відсотками статутного капіталу та/або права голосу акцій, паїв юридичної особи або незалежна від формального володіння можливість значного впливу на управління чи діяльність юридичної особи – це:

- а) контрольний пакет;
- б) мінімальна участь учасника банку;
- в) істотна участь;
- г) максимальна участь учасника банку.

Задачі:

Задача 1. Підприємство, яке виготовляє кухонні меблі, має власний капітал у сумі 3 млн. грн., залучений – 500 тис. грн. З метою оновлення основних фондів воно звернулося у комерційний банк для отримання довгострокового кредиту в сумі 2 млн. грн. Визначте платоспроможність підприємства.

Задача 2. Підприємство, яке виготовляє кухонні меблі, уклало лізинговий контракт з лізинговою компанією про надання на три роки в оренду нового універсального деревообробного верстата. Визначте річну орендну плату за лізинг цього верстата, якщо його вартість становить 100 тис. грн., норма амортизації – 6 років, орендний відсоток – 2 тис. грн.

Задача 3. Завдання 1. Фірма виявила бажання розмістити в банку кошти на умовах строкового депозиту. На умовах укладеної з банком депозитної угоди кошти в сумі 55 тис. грн. 21.04.20XX з поточного рахунку в цьому ж банку за розпорядженням фірми були перераховані на відповідний депозитний рахунок терміном до 22.06.20XX під 18,75 % річних. Банк зобов'язався нараховувати прості відсотки за методом визначення тривалості відповідних періодів “факт/365”, а також по закінченні строку депозиту (22.06.20XX) автоматично

перерахувати суму депозиту та нарахованого за ним доходу на поточний рахунок вкладника.

Необхідно визначити:

- суму доходу фірми-вкладника за вказаними умовами депозитної угоди;
- загальний обсяг грошових коштів, що будуть зараховані на поточний рахунок фірми;
- види первинних документів, на підставі яких будуть виконуватися відповідні дії банку із перерахування коштів на зазначені рахунки при відкритті та закритті депозиту.

Задача 4. Клієнт банку уклав з банком депозитну угоду про вклад на суму 5 000 грн. строком на 5 місяців під 25 % річних з капіталізацією. Капіталізація відбувається кожні 25 днів перебування коштів на рахунку вкладника.

Необхідно визначити суму відсотків, що отримає вкладник по закінченні строку депозитної угоди.

Задача 5. Номінальна вартість дисконтного депозитного сертифіката становить 6 300 грн. Строк обігу даного сертифіката – 250 днів.

Необхідно визначити ціну розміщення (суму вкладу) та розмір доходу власника даного дисконтного депозитного сертифіката, враховуючи що середньоринкова (альтернативна) дохідність подібних депозитів – 18 % річних.

Тема 6. Страхові послуги у підприємницькій діяльності

1. Сутність і функції страхування.
2. Страхові послуги у майновому секторі підприємства
3. Страхування фінансових ризиків: законні механізми та тіньові схеми
  - 3.1. Основні засади договору страхування фінансових ризиків підприємства
4. Умови страхування відповідальності роботодавця та виробника

Теми рефератів:

1. Класифікація економічних ризиків та особливості їх страхування в Україні й за кордоном.
2. Страхування – важливий економічний важіль стабілізації ринкової економіки та соціального захисту населення.
3. Основні сфери впливу розвитку страхування на соціально-економічний стан суспільства та перспективи їх взаємодії.

4. Економічна сутність поняття страхування відповідальності та напрям його розвитку в умовах глобалізації ринку.

5. Фінансові механізми активізації розвитку страхової справи в Україні в умовах трансформації економіки.

Теоретичні питання:

1. У чому полягає сутність поняття страхування?
2. Наведіть ознаки класифікації страхування.
3. З'ясуйте механізм здійснення ризик-менеджменту.
4. Якою є організаційна структура страхового ринку України?
5. У чому полягають особливості функціонування страхових компаній?
6. На основі яких нормативних актів здійснюється державне регулювання страхової діяльності?

Тести:

1. Які причини виникнення та існування страхування:

- а) захист майнових інтересів суб'єктів виробничих відносин і людського суспільства від несприятливих подій (ризиків);
- б) створення сезонних запасів у харчовій промисловості;
- в) збільшення обсягів виробництва;
- г) здійснення запобіжних заходів, спрямованих на зменшення страхового ризику.

2. Що складає зміст категорій страхового захисту:

- а) спосіб локалізації небезпечних об'єктів;
- б) економічні відносини щодо попередження усунення локалізації та відшкодування збитків унаслідок несприятливих подій;
- в) механізм забезпечення підприємств фінансовими ресурсами;
- г) збільшення товарних запасів у зв'язку з впливом чинника сезонності.

3. В яких формах існує сукупний фонд страхового захисту:

- а) резервів страхових організацій, централізованих резервів держави, фондів самострахування підприємств;
- б) резервних фондів підприємств;
- в) кредитів банку;
- г) статутного фонду.

4. Які функції виконує страхування:

- а) формування і використання фінансових ресурсів;
- б) відтворювальну та стимулюючу;
- в) ризикову, превентивну, заощадження коштів і контрольну;

г) фіскальну й економічну.

5. Виділіть характерні ознаки страхування:

- а) обов'язковий характер настання страхових випадків;
- б) замкнута розкладка збитку, перерозподіл його в просторі та часі, відшкодування збитків, випадковий характер виникнення;
- в) розподільчий характер відносин і формування фондів грошових коштів;
- г) платіжність, поверненість і цільовий характер використання грошових коштів.

6. Страховий ризик — це:

- а) конкретне явище або сукупність явищ, при настанні яких проводяться виплати із наперед створеного страхового фонду в грошовій формі, що пов'язані з ймовірністю настання несприятливих подій;
- б) одинична подія, яка має суб'єктивний характер і підлягає регулюванню з боку людей;
- в) несприятливі обставини у господарській діяльності суб'єктів господарювання, призводять до перерв у виробництві;
- г) аномальні явища в природі.

7. За галузями страхування поділяють на:

- а) добровільне й обов'язкове;
- б) майнове, особисте та відповідальності;
- в) страхування життя;
- г) страхування фінансових ризиків.

8. Які існують форми страхування:

- а) життя і ризикове;
- б) добровільне й обов'язкове;
- в) майнове, особисте, відповідальності;
- г) медичне та від нещасних випадків.

9. До майнового страхування належить страхування:

- а) інвестицій;
- б) від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ;
- в) цивільної відповідальності власників транспортних засобів;
- г) кредитів.

10. До особистого страхування відносять страхування:

- а) професійної відповідальності;
- б) життя і від нещасних випадків;
- в) вантажів і багажу;
- г) будівель громадян.

11. Страхування ґрунтується на таких принципах:

- а) страховий інтерес, суброгація, франшиза, сумлінність сторін;

- б) часткове покриття збитку;
- в) непропорційна відповідальність;
- г) обов'язковість настання страхової події.

Задачі:

Задача 1. Розрахуйте темп зміни технічних резервів страхової компанії зі страхування транспорту на 1 червня 20014 р. Графік надходження страхових платежів, ризик за якими ще не вичерпався, подано в табл.1.

Таблиця 1. Графік надходження страхових платежів

Дата, 2013 р.	Обсяг СП, тис. грн	Дата, 2014 р.	Обсяг СП, тис. грн
05.10	220	09.02	413
21.10	216	18.03	67
22.10	420	04.04	230
26.12	134	22.04	540

Задача 2. Актив балансу страховика становить 38,5 млн грн. Страхових платежів надійшло за 1-й звітний період на суму

22,5 млн грн, а за II-й — 22,4. Нематеріальні активи компанії становлять 126 тис. грн. Страхові резерви у 1-му звітному періоді дорівнювали 28,6 млн грн, а у II-му — 27,7.

Страхова компанія виплатила у I-му звітному періоді 20,6 млн грн страхових відшкодувань, а у II-му — на 15 % більше. Визначте динаміку змін рівня платоспроможності страховика.

Задача 3. Підприємство проводить політику модернізації основних фондів. В умовах дефіциту коштів виникає проблема раціонального їх використання. У разі заміни устаткування можливий технічний ризик виходу з ладу технологічної лінії.

Обчисліть страхову суму (5) і страхове відшкодування (В) у процесі страхуванні устаткування за системою пропорційної відповідальності на основі таких даних:

- 1) повна відбудовна вартість устаткування (ПВВ) дорівнює 63 325 грн;
- 2) зношування на момент укладання договору (3) — 25 %;
- 3) страхування "у частиш" (d) — 75 %;
- 4) матеріальні витрати у результаті аварії (У) — 39 256 грн;
- 5) розмір безумовної франшизи (F) — 4,5 % до збитку.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Самостійна робота над навчальною дисципліною для студентів включає:

- *опрацювання теоретичних основ прослуханого лекційного матеріалу;*
- *вивчення окремих тем або питань, що передбачені для самостійного опрацювання;*
- *розв'язання і письмове оформлення завдань та доповідей;*
- *підготовка конспектів навчальних чи наукових текстів;*
- *підготовка до проведення контрольних заходів (здача змістових модулів, заліку).*

Самостійна робота виконується перед семінарським заняттям за відповідною темою змістовного модуля. Література використовується відповідно до планів самостійної роботи студентів.

ЗМІСТ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Номер теми	Зміст самостійної роботи	Кількість годин
МОДУЛЬ 1. ОСНОВИ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА РОЛЬ ІНСТИТУЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ У ЇЇ РОЗВИТКУ		
<i>Змістовний модуль 1. Інституційне забезпечення інноваційної діяльності. Партнерство та договірні взаємовідносини у бізнесі.</i>		
Тема 1	Опрацювання лекційного матеріалу лекції № 1, підготовка до практичного заняття. Опрацювання питань, винесених на самостійне опрацювання.	2,5
<i>Змістовний модуль 2. Інноваційне підприємництво і венчурний бізнес Біржова справа і підприємництво</i>		
Тема 2 Тема 3	Опрацювання лекційного матеріалу лекцій № 2, 3 підготовка до практичних занять. Опрацювання питань, винесених на самостійне опрацювання.	5,5
МОДУЛЬ 2. СТРУКТУРА ІНСТИТУЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА		
<i>Змістовний модуль 3. Аудиторські компанії та різновиди їх послуг. Консалтинг.</i>		
Тема 4	Опрацювання лекційного матеріалу лекції № 4, підготовка до практичного заняття. Опрацювання питань, винесених на самостійне опрацювання.	2,5
<i>Змістовний модуль 4. Підприємництво на ринку банківських послуг. Страхові послуги у підприємницькій діяльності</i>		

Тема 5 Тема 6	Опрацювання лекційного матеріалу лекцій № 5,6 підготовка до практичного заняття. Опрацювання питань, винесених на самостійне опрацювання.	5,5
Всього з дисципліни		16

Питання та завдання для самостійної роботи:

Тема № 1 “Інституційне забезпечення інноваційної діяльності. Партнерство та договірні взаємовідносини у бізнесі.”

1. Неформальні інститути суспільства.
2. Класифікація інститутів.
3. Базові характеристики інститутів.
4. Культура та економічна культура як інститути суспільства.
5. Релігія як базовий неформальний інститут суспільства та його економічної системи.
6. Інституційна зміна як процес.
7. Особливості інституціональних змін в Україні.
8. Інституційні зміни та функціонування економіки.
9. Поняття інституційної структури підприємства.
10. Інституційна структура і функціонування підприємства.
11. Інституціональна піраміда підприємства та її складові елементи.
12. Внутрішнє інституційне середовище підприємства та його характеристика.
13. Зовнішнє інституційне середовище підприємства та його характеристика.
14. Інституційні підсистеми підприємства та їх взаємозв'язок.
15. Взаємозв'язок зовнішнього і внутрішнього інституційних середовищ підприємства.
16. Роль базисних інститутів у формуванні інституціональної структури підприємства.
17. Інституціональні пастки і економічні реформи.
18. Вихід з інституційної пастки: шляхи і перешкоди.
19. Механізм утворення інституційних пасток.
20. Підприємство як суб'єкт і об'єкт інституційних пасток.

Тема № 2 “Інноваційне підприємництво і венчурний бізнес”

1. Інноваційна стратегія галузі.
2. Управління інноваційними ризиками.
3. Формування інноваційної політики підприємства.
4. Фінансове забезпечення інноваційної діяльності підприємства.
5. Управління інноваційними проектами.

6. Стратегія формування інвестиційних ресурсів щодо інноваційної діяльності підприємства.
7. Інноваційна активність підприємства.
8. Обґрунтування доцільності впровадження інноваційних проектів.
9. Планування інноваційної діяльності підприємства.
10. Вплив факторів внутрішнього середовища на інноваційний потенціал (інноваційну діяльність) підприємства.
11. Вплив факторів зовнішнього середовища на інноваційний потенціал (інноваційну діяльність) підприємства.

Задача 1. Проектування і виготовлення обладнання розраховане на 2 роки з фінансуванням відповідно: 46 та 30 тис.грн. Окрім того, сукупні щорічні витрати у споживача становитимуть 1,1 тис.грн. Впровадження установки дасть змогу використовувати у виробництві повернуту сировину в кількості 7,5 т щорічно за ціною 2 тис.грн/т, зменшити викиди в атмосферу на 20 т щорічно, за що сплачуються штрафи у розмірі 600 грн/т. Термін використання установки 4 роки. Амортизація розраховується за залишковим методом. Дисконтна ставка – 8%.

Визначити: економічну ефективність проекту.

Задача 2. Для запланованого удосконалення виробництва на головному підприємстві компанії “Акцент” потрібно три нові верстати. Строк служби кожного верстата дорівнює п’яти рокам. Для проекту потрібні всі три верстати.

Витрати на купівлю верстата А- 400 тис. грн. Витрати на купівлю верстата В дорівнюють 1000 тис. грн. Верстати А і В можна взяти в оренду на строк п’ять років за 115 тис. за рік кожний. Верстат С коштує 500 тис. грн., орендувати його не можна. Одночасне використання всіх трьох верстатів дозволяє економити 60 тис. грн. за рік впродовж кожного з п’яти років. Використання тільки двох верстатів економії не приносить. Вартість капіталу компанії “Акцент” становить 22% (під такий відсоток компанія може брати в борг і позичати). За варіантом купівлі компанії, крім власних коштів необхідно взяти кредит строком на п’ять років в розмірі 1000 тис. грн.

Визначити економічно доцільне рішення.

Задача 3. *Розрахувати показники економічної ефективності* придбання з технології виробництва виробу А. За базу порівняння взяти виріб Б, випуск якого можливий на базі власних науково-технічних розробок. Ліцензію та обладнання для нової технології придбано в іншій країні. За прогноною оцінкою порівнювані вироби А і Б доцільно виготовляти не більше восьми років. Верхня межа ціни одиниці продукції –1560 грн. , вартість придбання ліцензії – 3500 долл., а вартість імпортного обладнання - 1900 дол.

Витрати на капітальне будівництво і вітчизняне обладнання для виробництва продукції : в перший рік (будівництво) – 21 тис. грн., в другий рік (обладнання) – 9 тис. грн. Витрати на власні НДДКР : в перший рік розробки –

1250 грн., в другий – 600 грн. Інші дані наведені в табл. Прийнятний рівень інвестицій – 15 %.

	Показник.	Вирі	
		б А	Б
1.	Річний обсяг випуску продукції, шт	2400 0	24000
2.	Початок серійного випуску продукції , рік	3-й	5-й
3.	Собівартість одиниці продукції, грн.	1150	1300

Задача 4. Розрахувати ефективність варіанту продажу ліцензії трьом ліцензіатам за такими вихідними даними:

Показники	Лі	Лі	Лі
	ц. А.	ц. Б	ц.В
Термін дії ліцензії, роки	4	3	5
Середньорічний обсяг продажу, тис. од.	20 0	40 0	30 0
Прогнозна середньорічна ціна одиниці продукції, грн.	25	22	20
Відсоток відрахувань від прибутку, %	25	25	25
Середня банківська ставка у країні ліцензіара	15	15	15
Витрати ліцензіара на підготовку і продаж ліцензії, тис. грн.	20	14	14
Рентабельність продукції, %	15	15	15

Задача 5. Одна американська фірма виявила намір придбати ліцензію на розроблений Інститутом електрозварювання ім. Є.О.Патона новий контактний спосіб зварювання труб діаметром 720-1200 мм.

Як показало попереднє вивчення умов застосування нової технології і пов'язаних з цим витрат, обсяг виконуваних зварювальних робіт щодо згаданих труб може становити до 24 000 стиків на рік, додаткові капітальні вкладення в освоєння нового способу зварювання приблизно 500 тис. дол., економія поточних витрат - 75 дол. на один стик.

Нова технологія зварювання може бути освоєна фірмою – ліцензіатом протягом одного року. Припускається, що строк дії ліцензійної угоди становитиме 5 років.

За даними американських джерел розмір можливої винагороди для патентованої технології коливається в межах 23-35%, а отже, може бути на рівні середньої величини – 29% від загальної суми прибутку ліцензіата.

Сукупні приведені витрати на підготовку і продаж ліцензії за попередніми розрахунками Інституту електрозварювання ім. Є. О. Патона не перевищують 800 тис. грн., ставка дисконту – 20 %.

Дати оцінку ефективності варіанту продажу ліцензії.

Тема №3 „Біржова справа і підприємництво”

1. Назвіть основні риси біржової торгівлі.
2. Перерахуйте основні функції біржі.
3. Які основні ознаки можна покласти за основу класифікації бірж?
4. У чому Ви бачите особливості класифікації бірж в Україні?

Задача 1. Ціна біржового товару складає 10 центів/фунт, одиниця контракту 30000 фунтів. Визначити суму початкової маржі за умови, що вона складає 5% вартості ф'ючерсного контракту.

Задача 2. Дилер продав 200 000 барелів нафти за березневими ф'ючерсними контрактами за 14,5 дол./бар. Маржа склала 2000 дол. за контракт, одиниця контракту – 10 000 барелів. Яка буде сума його рахунку, якщо він закриє угоду за ціною 14,35 дол./ бар.

Задача 3. Торговець продав 20 січневих ф'ючерсних контрактів на нафту по 14,5 дол./бар (одиниця контракту – 1 000 барелів, початкова маржа – 1 000 дол. за контракт). При цьому він вніс облігації на суму 50 000 у.о. Ціна нафти піднялась до 15,2 дол./ бар. Чи є необхідність вносити варіаційну маржу, якщо вона становить 75% від початкової маржі?

Задача 4. Дилер продав 100 000 унцій срібла за грудневими ф'ючерсними контрактами за 4,8 дол./унцію. Маржа склала 2 500 дол. за контракт, одиниця контракту – 5 000 унцій. Яка буде сума його рахунку, якщо він закриє угоду за ціною 5,02 дол. / унцію?

Задача 5. Визначити прибуток або збиток для торговця, який має коротку позицію за контрактом на соєву олію, якщо ціни зросли з 0,321 до 0,342 дол./фунт. Одиниця контракту – 60 000 фунтів.

Тема № 4 “Аудиторські компанії та різновиди їх послуг. Консалтинг”

1. Що таке неплатоспроможність?
2. Дати визначення фінансовому стану підприємства.
3. Що повинні містити висновки про санаційну спроможність або неспроможність.

4. З яких розділів складається акт аудиторської перевірки?

Задача 1. Чи обов'язкова ліквідація підприємства після задоволення вимог кредиторів, якщо після реалізації його майна було отримано 4 млн грн, а вимоги кредиторів становили:

Оплата праці – 300 тис.грн.

Податкові зобов'язання – 275 тис.грн.

Витрати, пов'язані з проведенням справи про банкрутство, – 50 тис.грн.

Кредити банків – 1,8 млн грн.

Інша заборгованість – 1,1 млн грн?

Задача 2. Розрахувати коефіцієнт втрати платоспроможності за період 12 місяців, якщо значення коефіцієнта поточної ліквідності на початок звітного періоду становило 1,8, а на кінець – 0,7.

Задача 3. Фірма «Шляхбуд» збанкрутіла. Сума активів фірми – 220 тис.грн. Кредиторська заборгованість за даними балансу становить – 270 тис.грн. Заборгованість із заробітної плати – 80 тис.грн. Плата до бюджету – 75 тис.грн, кредитори, в кількості трьох осіб, мали однакові частки у боржника.

Визначити величину конкурсної маси, яка повернеться кожному з кредиторів за варіантами відповідей:

А) 66 650 тис.грн.;

Б) 100 тис.грн.

Задача 4. Розрахувати коефіцієнт відновлення платоспроможності за період 3 міс., якщо значення коефіцієнта поточної ліквідності на початок звітного періоду становило 1,3, а на кінець – 1,9.

Задача 5. Чи загрожує боржнику порушення щодо нього справи про банкрутство з боку кредиторів, якщо:

- поточні активи складають – 2110 тис.грн.

У т.ч. дебіторська заборгованість – 1430 тис.грн.

- валюта балансу – 2 420 тис.грн.

- власний капітал – 420 тис.грн.

- поточні зобов'язання – 1420 тис.грн.

Визначте, який вид банкрутства загрожує боржнику (комерційний чи технічний)?

Задача 6. Після реалізації майна було отримано 4 млн грн. Вимоги кредиторів до боржника становили:

- за банківські кредити, забезпечені заставою – 700 тис.грн;

- із загальнодержавних податків – 100 тис.грн;

- Пенсійному фонду – 1,3 млн грн;

- із заробітної плати – 1,005 млн грн;

- вимоги кредиторів, не забезпечені заставою – 1 млн грн.

Описати черговість задоволення вимог кредиторів і знайти суми погашення боргів.

Тема № 5 “Підприємництво на ринку банківських послуг”

1. Охарактеризуйте суть та види активних банківських операцій.
2. Назвіть основні види комісійних операцій.
3. За якими показниками визначається платоспроможність підприємств?
4. Які функції виконує центральний банк?
5. Назвіть основні напрями співробітництва банків та суб'єктів підприємництва.

Задача 1. Різниця між розмірами двох депозитів складає 300 грн. Більший депозит розміщений в банку на 6 місяців під 5 % річних, а менший – на 3 місяці під 6 % річних. Сума відсотків за першим (більшим) депозитом дорівнює подвійній сумі відсотків за другим депозитом.

Для визначення сум доходів (відсотків) за депозитами застосовується метод простих відсотків та підхід до визначення тривалості відповідних періодів “30/360”.

Необхідно визначити величину стартових депозитів.

Задача 2. ПАТ “Банк Прогрес” обслуговує суб'єктів господарювання. Фабрика промислових виробів звернулася до банку з проханням видати три чекові книжки по 35 тис. грн. кожна. На поточному рахунку фабрики було 100 тис. грн. Комбінат будівельних матеріалів звернувся з проханням видати йому чекову книжку на 270 тис. грн. для розрахунків з постачальниками сировини. На поточному рахунку комбінату – 400 тис. грн. Банк, розглядаючи прохання комбінату, установив, що місячна потреба комбінату в коштах для розрахунків з постачальниками сировини за допомогою чеків становить 150 тис. грн. Ремонтно-будівельне управління подало банку заяву на одержання чекової книжки на 65 тис. грн. Кошти на поточному рахунку управління в день подання заяви відсутні.

1. Визначити поведінку банку щодо прохань зазначених клієнтів.
2. Описати процес розрахунків з використанням розрахункового чека.

Задача 3. Касир ТОВ “Смак” приніс до АКБ “Академічний” виручку від реалізації продукції в сумі 53 тис. грн. ТОВ “Смак” має поточний рахунок у даному банку.

Необхідно визначити:

- які підрозділи банку задіяні у проведенні операції, пов'язаної із прийняттям готівкових коштів від клієнтів;
- на підставі якого документа банк прийме від підприємства готівкові кошти;

- в який термін дані кошти повинні надійти на поточний рахунок ТОВ “Смак”.

Задача 4. Визначити обсяг місячного доходу банку від обслуговування банківських платіжних кредитних карток своїх клієнтів за такими даними:

- кількість карток – 426 шт.;
- середній обсяг кредитних ресурсів, використаних одним клієнтом протягом місяця, – 1,25 тис. грн.;
- відсоткова ставка за картковим кредитом – 36 % річних;
- ставка комісії за зняття готівки з карткового рахунку – 3,5 %;
- середній обсяг знятих коштів з рахунку одним клієнтом – 230 грн.

Задача 5. Згідно з угодою ПАТ “Академічний” 2 березня 20XX р. відкрив АТ “Кераміка” кредитну лінію на суму 100 тис. грн. строком на 6 місяців під 25 % річних. Розмір комісії – 0,12 % від суми кредитної лінії, штраф за невикористані кошти – 1,9 % від суми невикористаних коштів. 2 березня підприємству було перераховано 40 тис. грн.; 1 квітня – 25 тис. грн.; 1 травня – 20 тис. грн.; 1 липня – 15 тис. грн. 2 вересня кредит було повернено разом із відсотками.

Необхідно визначити:

- до якого виду операцій належить відкриття кредитних ліній;
- які особливі вимоги встановлюють банки до позичальників, яким надано право користуватися кредитною лінією;
- визначити розмір доходів банку від здійснення операції.

Тема № 6 “Страхові послуги у підприємницькій діяльності”

1. Визначте особливості страхування життя.
2. Що є об'єктами майнового страхування?
3. У чому полягає сутність терміна "визначення страхування відповідальності"?
4. Розкрийте механізм здійснення співстрахування.
5. З чого складаються витрати страховика?
6. Якими чинниками забезпечується фінансова надійність страховика?

Задача 1. Колективне господарство "Мрія" подало заяву районному відділенню НАСК "Оранта" на страхування врожаю озимої пшениці на площі 300 га. На території господарства врожайність озимої пшениці за передостанні роки становила, (ц з 1 га): 30,34, 32, 33 і 31; узгоджена зі страховиком ціна 1 ц цієї культури — 28 грн.

У зв'язку з надзвичайними морозами в господарстві повністю загинули посіви озимої пшениці на площі 70 га і були пошкоджені на 90 га. На першій площі засіяли цукрові буряки, а на другій — ярові культури на зелені корми.

Отриманий урожай (ц) озимої пшениці становив 3552, цукрових буряків — 25 400, зелених кормів — 8200. Вартість 1 ц цукрових буряків — 5 грн, зелених кормів — 1,5 грн.

Визначте:

1) страхову суму договору страхування з урахуванням відповідальності страховика 70 % (безумовна франшиза — 30%);

2) суму нарахованих страхових платежів, якщо страховий тариф для господарств області встановлений у розмірі 10 % від страхової суми, а з урахуванням специфіки природних умов і складу ризиків у господарстві страховик встановив знижувальний коефіцієнт до базової ставки 2,5 %;

3) суму збитку, що має відшкодувати страховик, якщо фактична площа під озимою пшеницею становила 320 га й господарство має заборгованість зі страхових внесків.

Задача 2. Керівники фірми шукають можливість запобігти ризику від продажу пакета акцій. Очікуваний дохід фірми з імовірністю 8 % становить 300 умовних грошових одиниць (ум. гр. од.) та з імовірністю 20 % — 200 ум. гр. од.

Водночас функція корисності у вартості акцій фірми від її доходу (x) повільно збільшується (табл. 13.2).

Розрахуйте:

1) який середній очікуваний дохід фірми від продажу акцій та середня вартість акції;

2) яку плату за страхування ризику втрати доходу від продажу акцій готова заплатити фірма, щоб одержати середній дохід.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

Відповідно до навчального плану студенти виконують контрольну роботу з дисципліни «Інституційне забезпечення інноваційної діяльності». Виконання контрольної роботи сприяє поглибленому вивченню основних тем курсу, отриманню практичних навичок ведення бізнесу в умовах ринкових трансформацій економіки України, закріпленню знань щодо організації та ведення підприємницької діяльності.

Варіант контрольної роботи студент обирає за першою літерою свого прізвища (див. таблицю).

Перша літера прізвища студента	Номер варіанта контрольної роботи
А, Б, В	1
Г, Д, Е, Є	2
Ж, З, І, Ї	3
Й, К, Л	4
М, Н, О	5
П, Р, С	6
Т, У, Ф	7
Х, Ц, Ч	8
Ш, Щ	9
Ю, Я	10

Виконання контрольної роботи студентами заочної форми навчання є складовою навчального процесу та активною формою самостійної роботи студентів.

Мета контрольної роботи – поглибити знання в галузі інституційного забезпечення інноваційної діяльності на основі визначення та аналізу його проблематики, а також сформувати уміння самостійно працювати з навчальною спеціальною літературою, законодавчими актами, статистичними матеріалами та з матеріалами власних досліджень в організаціях.

Послідовність виконання контрольної роботи

1. Самостійна робота (зміст самостійної роботи та її висвітлення).
2. Висновки та рекомендації.
3. Список використаної літератури.
4. Додатки (таблиці, схеми, документи тощо).

Контрольна робота повинна бути виконана та здана у термін, встановлений навчальним планом. Студенти, які не здали контрольну роботу, не допускаються до заліку.

Контрольна робота має бути надрукована за допомогою комп'ютера або написана власноручно. Забороняється вільне скорочення слів та фраз у роботі. Кожну сторінку роботи нумерують, залишаючи поле для зауважень викладача. Контрольну роботу студент повинен підписати і вказати дату її виконання. При задовільному виконанні контрольна робота буде зарахована. За наявності зауважень викладача студент доопрацьовує контрольну роботу.

ВАРІАНТИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

Варіант 1

1. Загальна характеристика інституційного середовища та його функції.
2. Учасники біржових операцій
3. Сутність банків та їх структура.

Варіант 2

1. Структура інституційного середовища.
2. Сутність та економічна роль інноваційного підприємництва.
3. Основні види банківських операцій.

Варіант 3

1. Форми інноваційного співробітництва.
2. Організація інноваційного підприємництва.
3. Лізинг, факторинг та форфейтинг.

Варіант 4

1. Договірні взаємовідносини в бізнесі.
2. Венчурний бізнес.
3. Сутність і функції страхування.

Варіант 5

1. Інституційне забезпечення інноваційної діяльності в Україні.
2. Суть, функції та види бірж.
3. Страхові послуги у майновому секторі підприємства.

Варіант 6

1. Суть, функції та завдання аудиту.
2. Класифікація та характеристика біржових товарів.
3. Страхування фінансових ризиків: законні механізми та тіньові схеми.

Варіант 7

1. Предмет, метод і об'єкти аудиторської діяльності.
2. Учасники біржових операцій
3. Міжнародні організації, що сприяють розвитку підприємництва в Україні.

Варіант 8

1. Аудиторські фірми. Спілка аудиторів України.
2. Санаційний аудит
3. Основні засади договору страхування фінансових ризиків підприємства.

Варіант 9

1. Аудиторська палата України, її повноваження
2. Комерційне посередництво як вид підприємницької діяльності..
3. Умови страхування відповідальності роботодавця та виробника

Варіант 10

1. Аудиторські послуги, їх об'єкти і види. Консалтинг.
2. Інституційне забезпечення інноваційної діяльності в Україні.
3. Проблеми розвитку інноваційного підприємництва в Україні.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ, ЩО ВІНОСЯТЬСЯ НА ЗАЛІК

1. Виникнення та еволюція поняття “підприємництв”
2. Основні функції підприємництва та комплексна характеристика його сучасної сутності
3. Оцінка зовнішніх факторів.
4. Оцінка внутрішнього середовища проекту.
5. Загальне поняття інституцій.
6. Наукові підходи у трактуванні поняття “інституція”.
7. Інституція як економічна категорія.
8. Норми і правила як базисні елементи інститутів.
9. Інституції як феномени культури.
10. Поняття інституцій, їх види та базові характеристики.
11. Економічні інститути та їх взаємозв'язки.
12. Управління інноваційними проектами підприємства.
13. Формування бізнес-плану інноваційного проекту.
14. Бізнес-планування інноваційних проектів.
15. Управління інноваційною діяльністю підприємства.
16. Система показників ефективності інноваційних проектів.
17. Інноваційна стратегія підприємства.
18. Інноваційна стратегія регіону.
19. Аудиторський контроль в системі державного фінансового контролю України.
20. Організація і правові основи роботи аудиторів з проведення аудиторських перевірок України .
21. Обов'язковий аудит як об'єкт організації та управління підприємством.
22. Особливості організації і методи проведення аудиту та судово-бухгалтерської експертизи за дорученням державних органів.
23. Види аудиту та їх інформаційна основа .
24. Внутрішній аудит та внутрішньогосподарський контроль підприємства .
25. Основні форми кредиту та основні види банківського кредиту.
26. Які функції виконує центральний банк?
27. Назвіть основні напрями співробітництва банків та суб'єктів підприємництва.
28. Охарактеризуйте суть та види активних банківських операцій.
29. Назвіть основні види комісійних операцій.
30. За якими показниками визначається платоспроможність підприємств?
31. Назвіть основні риси біржової торгівлі.
32. Перерахуйте основні функції біржі.
33. Які основні ознаки можна покласти за основу класифікації бірж?
34. У чому Ви бачите особливості класифікації бірж в Україні?
35. Обмеження підприємництва

36. Припинення діяльності підприємства
37. Економічна свобода – основна передумова розвитку підприємництва
38. Рушійні сили підприємництва
39. Умови та принципи підприємницької діяльності
40. Культура підприємницької діяльності
41. Соціальна відповідальність бізнесу
42. Закони, які управляють поведінкою підприємців-товаровиробників
43. Місце і роль малого підприємництва в економіці
44. Інвестиційні проекти підприємств та їх ефективність
45. Лізинг і факторинг
46. Суть факторингу та форфейтингу
47. Кредити та платоспроможність підприємства
48. Світова торгівля та зовнішньоекономічна діяльність підприємств
49. Необхідність державного регулювання підприємницької діяльності
50. Правова база підприємництва в Україні

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна література

1. Вовчак О. Д. Страхові послуги: Навч. посіб. / О. Д. Вовчак, О. І. Завійська – Л.: Компакт-ЛВ, 2005. – С. 135–159.
2. Говорушко Т. А. Страхові послуги: Навч. посіб. / Т. А. Говорушко. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – С. 131–149.
3. Еш С.М. *Фінансовий ринок*. Навч. посіб. 2-ге вид. / С. М. Еш – К.: Центр учбової літератури, – 2011. – 528 с.
4. Захарченко В.І. Інноваційний менеджмент: теорія і практика в умовах трансформації економіки / В.І. Захарченко, Н.М. Корсікова, М.М. Меркулов – К.: Центр учбової літератури, – 2012. – 448 с.
5. Клапків М. С. Страхування фінансових ризиків: Монографія / М. С. Клапків – Тернопіль: Економічна думка; Карт-бланш, 2002. – 570 с.
6. *Огійчук М. Аудит: організація і методика*: Навч. посібник. 2-ге вид., перероб. і допов. / М. Ф. Огійчук, І. Т. Новіков, І. І. Рагуліна – К.: Алерта, 2012. – 664 с.
7. Савощенко А.С. Інфраструктура товарного ринку [Текст] : навч. посіб. / А.С. Савощенко. – К.: КНЕУ, 2005. –336 с.
8. Сохацька О. М. Біржова справа. Підручник / О. М. Сохацька – Тернопіль: Карт-бланш, 2009. – 636 с.
9. Шубін О. О. Інфраструктура товарного ринку: теоретичні засади : підручник / О. О. Шубін. – К.: Знання, 2009. – 379 с.
- 10.

Допоміжна

1. Андрушків Б. М. Основи організації підприємницької діяльності або абетка підприємця: [навчальний посібник] / Б. М. Андрушків, Ю. Я. Вовк, В. В. Гецько та ін. – Тернопіль: Вид. ТНТУ, 2010. – 300 с.
2. Вінник О.М. Інвестиційне право: навчальний посібник. – 2-ге вид., перероб. та доп. – К.: Правова єдність 2009. – 616 с.
3. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV
4. Дайновський Ю. А. Теорія і практика формування банку прийомів бізнесу [Монографія] / Ю. А. Дайновський, М. А. Козоріз та ін. – Львів: Каменяр, 1998. – 208 с.
5. Добротворский И. Л. Искусство войны в бизнесе. Стратегия и тактика / И. Л. Добротворский. – М.: Изд-во «Дело и Сервис», 2003. – 336 с.
6. Закон України "Про банкрутство" від 30.06.1999 № 784-XIV
7. Закон України "Про внесення змін до Закону України "Про страхування" від 4 жовтня 2001 р. № 2745-ІН /

8. Закон України "Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій" від 14.09.2006 № 143-V
9. Закон України "Про державні цільові програми" від 18.03.2004 № 1621-IV
10. Закон України "Про інвестиційну діяльність" від 18.09.1991 № 1560-XII
11. Закон України "Про інноваційну діяльність" від 04.07.2002 № 40-IV.
12. Закон України "Про інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди)" від 15.03.2001 № 2299-III
13. Закон України "Про наукову і науково-технологічну діяльність" від 13.12.1991 № 1977-XII
14. Закон України "Про оподаткування прибутку підприємств" із змінами та доповненнями від 28 грудня 1994 р. № 334/94-ВР
15. Закон України "Про основи національної безпеки України" від 19.06.2003 № 964-IV
16. Закон України "Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності" від 08.09.2011 № 3715-VI
17. Закон України "Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності"
18. Закон України "Про режим іноземного інвестування" від 19.03.1996 № 93/96-ВР
19. Закон України "Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків" від 16.07.1999 № 991-XIV
20. Закон України "Про цінні папери та фондовий ринок" від 23.02.2006 № 3480-IV
21. Колот В. М. Підприємництво: організація, ефективність, бізнес-культура: навч. посіб. [2-ге вид., перероб. та доп.] / В. М. Колот, І. М. Репіна, О. В. Щербина – К.: КНЕУ, 2009. – 444 с.
22. Конституція України.
23. Ларіна Я. С. Основи бізнесу: навч. посіб. / Я. С. Ларіна, С. В. Мочерний, В. М. Фомішина, С. І. Чеботар. – К.: ВЦ «Академія», 2009. – 384 с.

15. Інформаційні ресурси

1. <http://www.bank.gov.ua>
2. <http://www.google.com.ua>
3. <http://www.rada.gov.ua>
4. <http://www.kmu.gov.ua>
5. <http://www.me.gov.ua>
6. <http://www.minfin.gov.ua>
7. <http://www.ukrstat.gov.ua>
8. <http://www.worldbank.org.ua>

ЗМІСТ

Вступ.....	3
Тематичний план дисципліни “Інституційне забезпечення інноваційної діяльності”.....	5
Зміст дисципліни “Інституційне забезпечення інноваційної діяльності”.....	6
Плани практичних занять (теми рефератів, питання для самоконтролю)....	7
Методичні вказівки до виконання самостійної роботи	30
Питання для самостійного вивчення.....	31
Методичні вказівки до виконання контрольної роботи.....	39
Варіанти контрольних робіт.....	41
Перелік питань, що виносяться на залік.....	43
Список рекомендованої літератури	45

ДЛЯ НОТАТОК

ДЛЯ НОТАТОК

ДЛЯ НОТАТОК

Владимир О. М. Методичні вказівки та завдання для практичних занять і самостійної роботи з дисципліни “Інституційне забезпечення інноваційної діяльності” для студентів усіх форм навчання спеціальності 8.18010012 «Управління інноваційною діяльністю» / О. М. Владимир. – Тернопіль, ТНТУ ім. Івана Пулюя, 2015. – 52 с.

Укладач: Владимир Ольга Михайлівна

Підписано до друку 21.11.2015 Формат 60×90 1/16.
Папір офсетний. Умов. друк. арк. 4,5.
Тираж 150 прим. Замовлення №214-2013.

* * * * *

Друк Пп. Цимбал Л. Є.
Свідоцтво про реєстрацію № 926951 від 30.07.2009 р.
м. Тернопіль, просп. С. Бандери, 15.
тел. (0352) 52-52-50.